

Tebliğ:

KUZEY-DOĞU ANADOLU'DA ARPAÇAY (ÇAYCI KÖYÜ) DOLMENLERİNDEN GALERİLİ BİR DOLMEN HAKKINDA

SUR UN DOLMEN À GALERIE TROUVÉ PRÈS ARPAÇAY AU
NORD - EST DE L'ANATOLIE

Dr. ŞEVKET AZİZ KANSU

Bahis konusu edeceğimiz Arpaçay - Çaycı köyü dolmenleri 1941 yılında Dr. Kâmil Hüdadat Arran tarafından bulunmuş ve bu buluntu hakkında bilgiler bir mektupla bana bildirilmişti.

Sayın Dr. 29. VIII. 1941 tarihli mektubunda :

“... Bu mektubumda size bulduğum dolmenler hakkında yazacağım. Krokide gösterdiğim ve haritada kolay bulabileceğiniz Arpaçay kazasının 5-8 kilometre şimali-garbisinde Çaycı köyü adındaki köyün deresinde 8 adet dolmen buldum. Bunların önünden çay akıyor, arkası yüksek dağlar, hepsinin ağzı (kapısı) çaya nazırdır. Yüksek dağlardan gelen taşlar bunların bir kısmını yıkmış, bir kısmını da doldurmuştur. Bunlara rağmen halen 2-3 tanesi sağlam ve hususiyetini muhafaza etmiştir.

Tetkik ettiğim dolmen hakkında izahat, fotoğraf (Foto: 1) ve diğer iki şema da mevcuttur”.

Dr. Kâmil H. Arran bulduğu bu dolmenlerden bir tanesi üzerinde yaptığı araştırmayı mektubuna eklediği açıklamada aşağıdaki şekilde özetlemiştir :

“dolmenin giriş yeri yahut kapısı fotoğrafta gösterilen yer olmakla beraber, fazla topraklı olduğundan arasından girmek zordur. Biz (resim I'de) gösterildiği veçhile iki büyük tavan kaya aralığı olan A furchesinden girdik ve (Resim II'de) gösterilen zeminden C noktasına indik. İçerisi 5 kişiden fazla alacak kadar geniştir. Fotoğrafta gösterilen giriş noktasından yâni (Resim II'de) P. O koridoru 433 cm. dir. Genişliği ağzında (Resim I) 100 cm. yüksekliği 50 ve 60 cm.'dir. Bundan başka 40 cm. tahtelarzdır. Yâni kapının genişliği 100 ve irtifai

eskiden 90-100 cm. imiş. P. O koridoru bazan dar bazı yerinde genişledikten sonra (Resim II'de) olduğu gibi 120 cm. genişliğinde F N hattile odaya (dolmen) girer.

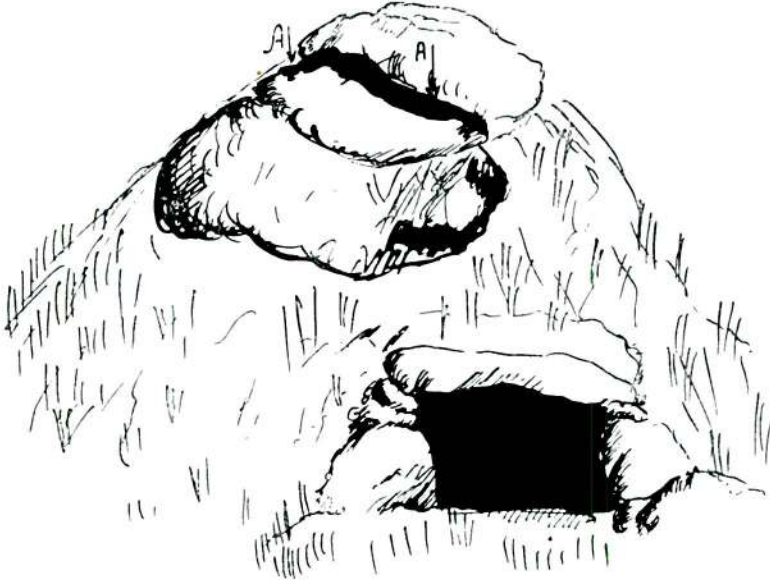
İçerisi büyük taş ve kaya parçalarından yapılmış. Tavan duvarı muntazamdır. Şimdiki irtifa 1,5 metredir, fakat 42 cm. tahtelarz kaldığına göre yapıldığı zaman dolmenin dahili irtifayı 190-200 cm. olduğu anlaşılıyor. Bazı yerinde yaptığımız sondajdan kırık küp parçaları ve fazla kömür çıktı. Bunlar 1/2 m. kazdıktan sonra görüldü."

Arpaçay ilçesinin 5-8 kilometre kuzey-batısında Çaycı köyünde 1941 yılında Dr. Kâmil H. Arran tarafından tesbit edilen, bizim şimdi yayınladığımız bu galerili dolmenle (dolmen à galerie) daha sonra 1944 yılında, Çıldır gölünde Akçakale adasında Dr. Kılıç Kökten'in haber verdiği dolmenler (Bk : Belleten, cilt : VIII. sayı 32. s : 659-674. 1944.) ve diğer taraftan 1963 yılında Trakya'da tarafımızdan tesbit edilen Edirnenin Lalapaşa-Büyünlü dolmenleriyle (Bk. Belleten, cilt : XXVII. sayı 107. s. 491-497 1963.) Türkiye'nin Megalithe "Ulu Taş" anıtlar bakımından doğu ve batı sınırlarında zengin olduğunu ve ilerideki araştırmalar sayesinde bu anıtların Türkiye çapında coğrafik bir yayılış haritasının da ortaya konulabileceği kanısındayız.

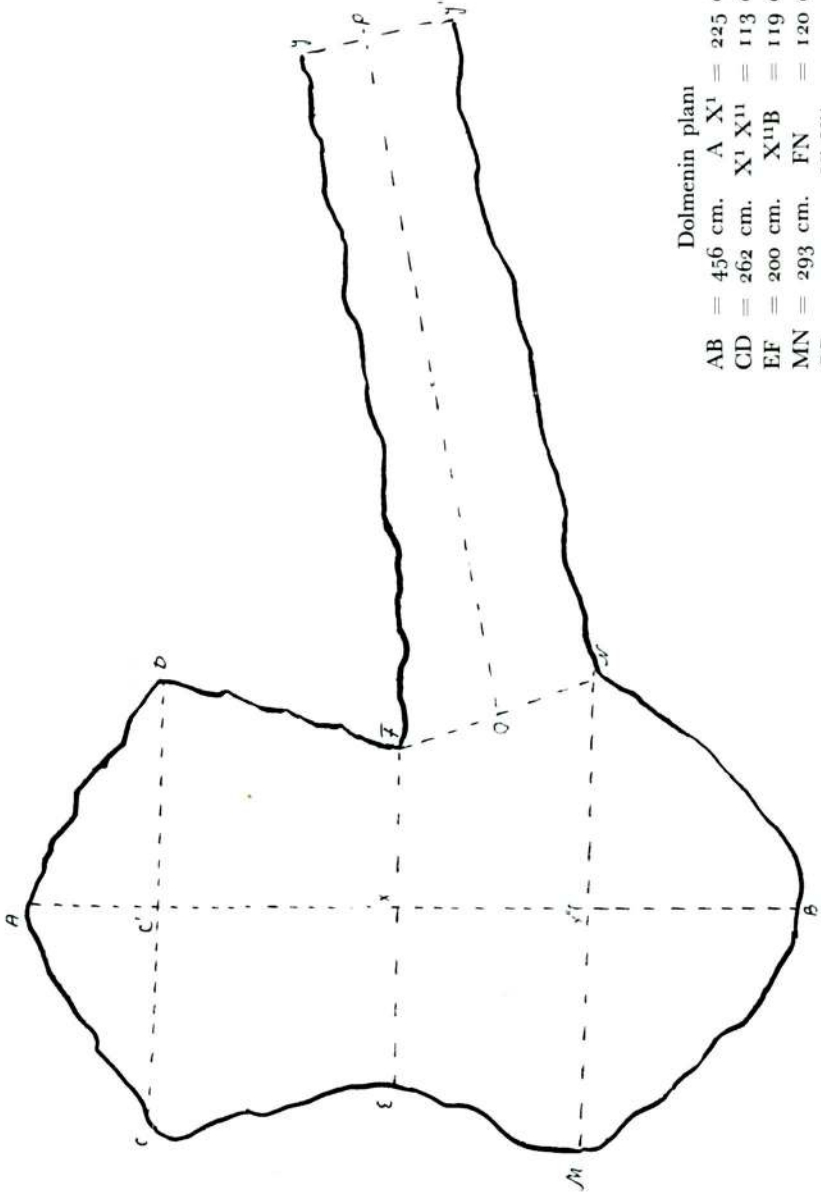

Res. 1 — Çaycı köyü (Arpaçay) galerili dolmenin galeri ağızı.

Res. 2 — Çaycı köyü galerili dolmenin genel görünüşü. (A) yarık.
(Dr. K. H. Arran'a göre).

Dolmenin planı

AB	= 456 cm.	A X ¹	= 225 cm.
CD	= 262 cm.	X ¹ X ¹¹	= 113 cm.
EF	= 200 cm.	X ¹¹ B	= 119 cm.
MN	= 293 cm.	FN	= 120 cm.
OP	= 433 cm.	Y ¹ Y ¹¹	= 100 cm.

Res. 3 — Çaycı köyü galerili dolmenin planı. (Dr. K. H. Arran'a göre.)